

Sprawozdanie z konferencji „Enhancing Rural Innovation” Edynburg, Wielka Brytania, 9-12 kwietnia 2018 r.

W dniach 9-12 kwietnia 2018 r. w Edynburgu w Wielkiej Brytanii odbyła się, zorganizowana przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), XI konferencja nt. rozwoju obszarów wiejskich pt. „Wspieranie innowacji na obszarach wiejskich”.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) na spotkaniu, w dniu 11 kwietnia reprezentowała Pani Magdalena Mach z Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Głównym celem konferencji było zgromadzenie decydentów politycznych, ekspertów i przedstawicieli sektora prywatnego w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk z zakresu zagadnień związanych z innowacjami na obszarach wiejskich oraz ich jak najlepszego wykorzystania dla tworzenia miejsc pracy i wzrostu gospodarczego.

Konferencja służyć miała ponadto zidentyfikowaniu odpowiednich polityk, inicjatyw i programów, które mogą pomóc obszarom wiejskim w skorzystaniu ze zmian technologicznych w celu pobudzenia gospodarki na obszarach wiejskich i poprawienia jakości życia ich mieszkańców.

Dyskusje w dniu 11 kwietnia podzielone zostały na dwie części. Pierwsza z nich dotyczyła wykorzystania innowacji dla tworzenia miejsc pracy i możliwości gospodarczych, druga, innowacyjnych rozwiązań problemów o charakterze środowiskowym i społecznym.

Każda z nich składała się z 4 paneli tematycznych, podczas których uczestnicy prezentowali realizowane przez siebie innowacyjne projekty.

Przedstawicielka MRiRW w części pierwszej uczestniczyła w panelu pt. „Promowanie przedsiębiorczości” oraz „Przywództwo i budowanie potencjału MŚP”, a w części drugiej w panelu „Innowacje społeczne i inicjatywy kierowane przez społeczność” oraz „Długoterminowe planowanie i priorytetyzacja usług wiejskich”.

„Promowanie przedsiębiorczości”

Panel rozpoczął się od prezentacji Pana Juhy Korhonena, rybaka z fińskiego regionu Kuusamo, który charakteryzuje się małą gęstością zaludnienia (3 osoby/km²), dużą ilością jezior i odosobnionym położeniem. Tradycyjnym zajęciem mieszkańców od lat było w nim rybołówstwo, które jednakże w pewnym momencie zaczęło zanikać. Spowodowane było to m.in. barierami w zakładaniu i rozwoju małych i średnich firm rybackich tj. duże koszty rozpoczęcia działalności i trudności w uzyskaniu pożyczek bankowych. Sytuacja zmieniła się gdy w regionie powstała lokalna grupa rybacka (LGR) i rybacy mogli zacząć korzystać z unijnego wsparcia dla przedsiębiorców. Pozwoliło im to na zakup nowoczesnych maszyn do przetwórstwa ryb i zintegrowanie rybactwa z przetwórstwem. Dzięki temu możliwe było stworzenie nowych miejsc pracy i rozwinięcie sprzedaży. Dzięki LGR możliwe też było zorganizowanie szkoleń biznesowych i sieciowanie z innymi obszarami rybackimi

i przedsiębiorcami, które pozwoliło na stworzenie wspólnej marki oraz rozszerzenie usług świadczonych przez rybaków także o usługi turystyczne.

Kolejny prezentujący, Pan Brendan Burns, prowadzi firmę zajmującą się pozyskiwaniem drewna, wycinkami i inżynierią leśną, która zatrudnia 5 pracowników. Pan Burns zwrócił uwagę, iż definicja MŚP, zgodnie z którą do kategorii tej zalicza się przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 250 pracowników zupełnie nie pasuje do rzeczywistości na obszarach wiejskich, a w szczególności tych oddalonych, gdzie przeważają firmy zatrudniające jedynie kilka osób. Większość wsparcia finansowego UE kierowana jest do MŚP, które plasują się blisko górnej granicy ww. definicji, a nie do mikroprzedsiębiorstw, w tym także tych wiejskich, co utrudnia im dostęp do innowacyjnych rozwiązań technologicznych i szkoleń.

Następnie Pani Jackie Birtton, przedstawiła zasady działania organizacji GrowBiz, która powstała w 2007 r. w hrabstwie Perthshire w Szkocji w celu wspierania lokalnych mieszkańców w zakładaniu i rozwijaniu własnych firm. Jej założyciele, także będący mieszkańcami ww. regionu, byli przekonani, że rozwój przedsiębiorczości wymaga oddolnego, indywidualnego podejścia. Obecnie GrowBiz pracuje z 300 firmami, a jego doświadczenie pokazuje, że kluczowe dla rozwoju i dobrego prosperowania przedsiębiorstw jest, aby były one innowacyjne. Istotne przy tym jest, by innowacyjność rozumieć wielopłaszczyznowo, gdyż w każdej dziedzinie (a właśnie z firmami z wielu różnych dziedzin pracuje GrowBiz) może być ona postrzegana różnorodnie i co innego oznaczać.

Podstawą działalności GrowBiz jest partnerskie podejście do wspierania firm, wzajemne zaufanie, zorientowanie na klienta i nie ocenianie jego pomysłów. Grow Biz oferuje profesjonalne usługi z zakresu rozwoju przedsiębiorstw, jest jednak postrzegana, jako część wspólnoty, która jest blisko mieszkańców i ich firm. Co istotne, dzięki pozyskaniu funduszy z działania LEADER, a także wsparciu lokalnych sponsorów, wszystkie ich usługi są bezpłatne.

Na zakończenie panelu Pan David Clementoni, założyciel internetowej platformy Italian Artisan, zaprezentował stworzone przez siebie narzędzie, które w innowacyjny sposób pozwala promować tradycyjnych włoskich rzemieślników i kontaktować ich z potencjalnymi klientami. Potrzeba stworzenia takiej platformy wyniknęła z faktu, iż włoscy rzemieślnicy, mimo iż posiadają umiejętności, wieloletnią tradycję oraz bardzo dobre produkty, są zupełnie niewidoczni, gdyż nie korzystają z nowoczesnych technologii komunikacyjnych, co uniemożliwia im dotarcie ze swoją ofertą do szerszego grona odbiorców.

80% włoskich MŚP nie jest zdigitalizowanych, w takiej sytuacji platforma umożliwia dotarcie i bezpośredni kontakt klienta z włoskim wytwórcą. Italian Artisan obsługuje ponad 250 rzemieślników wytwarzających buty, torebki i ubrania. Dodatkowo firma zapewnia usługi konsultingowe, tworzy strony internetowe (które następnie integrowane są z platformą) i uczy jak korzystać z mediów społecznościowych.

„Przywództwo i budowanie potencjału MŚP”

Pierwszym wystąpieniem w ramach ww. panelu była prezentacja Pana Hakana Ylinenpaa z Uniwersytetu Technologicznego w Lulea w Szwecji, koncentrująca się na wyzwaniach stojących przed obszarami wiejskimi. Do głównych z nich prelegent zaliczył: budowanie kompetencji, umożliwianie inwestycji na obszarach wiejskich oraz ulepszanie infrastruktury.

Kwestia braku odpowiednich kompetencji osób pracujących na obszarach wiejskich wynika m.in. z faktu, iż szwedzkie uniwersytety nie prowadzą kursów krótkookresowych, które byłyby najbardziej interesujące dla tych osób. Problemy z finansowaniem inwestycji wynikają z kolei głównie z trudności z uzyskaniem kredytów bankowych, a infrastrukturalne z faktu, iż nawet w krajach tak rozwiniętych jak Szwecja, obszary wiejskie, zwłaszcza te oddalone, wciąż zmagają się z brakami w tym zakresie, co stanowi istotną przeszkodę dla rozwoju przedsiębiorczości.

Państwo mogłoby odegrać istotną rolę we wspieraniu innowacji na obszarach wiejskich poprzez:

- granty/kredyty na inwestycje dotyczące innowacji w zakresie zielonych technologii,
- ulgi podatkowe dla przedsiębiorców inwestujących w nowoczesne technologie,
- preferowanie w zamówieniach publicznych lokalnych produktów i innowacji,
- systematyczne inwestowanie w rozwój infrastruktury, także tej społecznej oraz utrzymywanie i rozwijanie sieci usług społecznych i handlowych.

Następnie Pani Julia Latta ze Scottish Enterprise, tj. głównej agencji rozwoju gospodarczego Szkocji funkcjonującej w ramach szkockiego rządu, omówiła realizowany przez tę instytucję od 2007 r. Program Przywództwa na Obszarach Wiejskich (Rural Leadership Programme).

Ten 6-miesięczny program skierowany jest do menedżerów i pracowników z przedsiębiorstw wiejskich, którzy pragną doskonalić swoje umiejętności przywódcze i rozwijać swoją działalność. Uczestnikom oferowane są warsztaty przywództwa, indywidualne sesje biznesowe, warsztaty skutecznego komunikowania się oraz wizyty studyjne w Edynburgu, Brukseli i Londynie, podczas których spotykają się oni z lokalnymi, krajowymi i europejskimi decydentami politycznymi. Istotną zaletą programu jest możliwość nawiązania kontaktów z innymi przedsiębiorcami i dołączenia do sieci jego absolwentów.

Dotychczas z programu skorzystało 520 osób. Badania pokazują, iż wiele z nich wprowadza następnie na rynek innowacyjne produkty i usługi.

Jedną z osób, która skorzystała z ww. programu jest Pan Duncan McConchie, kolejny panelista w tej części konferencji. Wykorzystał on wiedzę zdobytą podczas szkolenia przy zakładaniu i prowadzeniu własnej firmy Laggan Outdoor. Firma powstała na ziemi należącej do rodzinnego gospodarstwa i zaczęła oferować aktywności na świeżym powietrzu tj. łucznictwo, strzelanie do rzutków, jazdę na skuterach i kolejce tyrolskiej. Stopniowo oferta została poszerzona o kawiarnię, drewniane domki noclegowe oraz o centrum konferencyjno-weselne. Pozyskana w ramach programu wiedza z zakresu przywództwa, delegowania zadań i budowania kontaktów z pracownikami okazała się kluczowa dla skutecznego zarządzania firmą zatrudniającą coraz większą liczbę osób

Kolejny z prelegentów, Pan Panayotis Chamakiotis, reprezentował międzynarodową firmę Compo Expert Group, która produkuje nawozy i biostymulatory do pielęgnacji roślin. W swojej wypowiedzi Pan Chamakiotis skoncentrował się na tworzeniu miejsc pracy na obszarach wiejskich. Według niego małe wiejskie firmy mają niewielki potencjał, by takie miejsca tworzyć. Małym lokalnym przedsiębiorstwom często brakuje wiedzy, kapitału i umiejętności dotarcia ze swymi produktami na rynek. Szansę rozwoju dla takich firm

stanowią nowoczesne technologie. Rolą państwa powinno być ułatwianie małym firmom dostępu do nich poprzez zapewnianie finansowego wsparcia, a także zachęcanie małych firm do współpracy w ramach klastrów, co pozwoliłoby na wzmacnianie ich przewagi konkurencyjnej.

„Innowacje społeczne i inicjatywy kierowane przez społeczność”

Panel rozpoczął się od wystąpienia Pani Jane Atterton ze Szkockiego Uniwersytetu Wiejskiego, która zwróciła uwagę na fakt, iż polityka ma istotny wpływ na innowacje społeczne, gdyż może albo je promować albo blokować. Idealnie byłoby, gdyby akty prawne przyznawały lokalnym wspólnotom bardziej proaktywną rolę we wszystkich kwestiach związanych z ich obszarem, co zachęciłoby je do realizacji innowacyjnych projektów. Przy tym należy jednak uwzględnić fakt, że nie wszystkie wspólnoty są w stanie/chcą podejmować innowacje społeczne. Nie wszystkie też posiadają wystarczające umiejętności, kompetencje, zdolności przywódcze, masę krytyczną i wytrwałość. Dlatego tak ważna jest rola lokalnych liderów, którzy zmobilizują do działania resztę wspólnoty. Prelegentka zwróciła uwagę, iż innowacje społeczne powinny mieć miejsce głównie w zakresie świadczenia usług, z których wycofują się prywatni przedsiębiorcy, a które to usługi pozostają kluczowe dla wspólnoty.

Następnie Pan Phil Barnes z kanadyjskiej firmy Fogo Island Coop, przedstawił historię i zasady działania tej najstarszej w Ameryce Północnej, rybackiej spółdzielni. Założona w 1967 r. w Nowej Fundlandii kooperatywa była odpowiedzią na kryzys w branży rybackiej i pojawiające się w jego następstwie rządowe pomysły przesiedlenia ludności z terenów nim objętych. Mieszkańcy nie chcąc opuszczać regionu i porzucać swego tradycyjnego zajęcia postanowili połączyć siły i poza rybołówstwem zająć się także przetwórstwem ryb. Obecnie kooperatywa posiada 3 zakłady przetwórstwa i sprzedaje swoje produkty na wielu rynkach zagranicznych.

Fogo Island Coop odniosła niewątpliwy sukces, jednak wyzwania i problemy ostatnich lat (malejąca populacja ryb, starzejący się rybacy i pracownicy przetwórci, globalne ocieplenie i zmiany klimatu), powodują, iż musi na nowo określić swoją wizję i cele w zmieniającym się otoczeniu. Odpowiedzią na powyższe problemy, która ma pomóc Fogo Island Coop zaadaptować się do nowych warunków, mają być innowacje i dywersyfikacja działalności. Zarząd przygotował 5-letnią strategię, która przewiduje rozszerzenie działalności o rybołówstwo śródlądowe, uprawę leczniczej marihuany, a także współpracę przy budowie morskich farm wiatrowych. Dodatkowo spółdzielnia chce pozyskać nowe rynki zbytu oraz w większym stopniu zacząć korzystać z nowoczesnych technologii. W planach jest wykorzystanie mediów społecznościowych do promocji swoich produktów, stworzenie internetowej platformy ich sprzedaży, a także wprowadzenie nowoczesnych maszyn przetwórczych, które zniwelują pojawiające się braki siły roboczej.

Z kolei Alessandra de Renzis z lokalnego rządu Toskanii zaprezentowała założenia strategii tokańskich obszarów wewnętrznych (Tuscany Inner Areas Strategy). Strategia ta ukierunkowana jest na terytoria najbardziej wrażliwe i znacząco oddalone od centrów usługowych, które jednakże wykazują się potencjałem rozwojowym. Selekcja obszarów, które zakwalifikowane zostały do wsparcia w ramach strategii dokonana została przy

współdziałanie władz najniższego szczebla, a także lokalnych grup działania i bazowała na zidentyfikowanych potrzebach i problemach poszczególnych terytoriów.

Na zakończenie przedmiotowego panelu Pani Hanna Leena Pesonen z lokalnej grupy działania „Poljoisin Lappi” z Finlandii przedstawiła przykłady innowacji społecznych realizowanych w ramach podejścia LEADER, zaznaczając, iż już samo stosowanie tego oddolnego podejścia stanowi przykład takiej innowacji na obszarach wiejskich. Wśród ww. projektów znalazły się m.in. gospodarstwa opiekuńcze zajmujące się opieką zarówno nad dziećmi jak i osobami starszymi oraz spółdzielnie dla ludzi mających, z różnych powodów, problemy z powrotem na rynek pracy.

Istotną kwestią związaną z innowacjami społecznymi jest gotowość lokalnych wspólnot do ich realizacji. Prelegentka zwróciła uwagę na fakt, iż wciąż termin innowacja budzić może na obszarach wiejskich obawy i lęk przed nieznanym. Kluczowe w jego oswojeniu powinny być szkolenia i wsparcie w realizacji podobnych projektów.

„Długoterminowe planowanie i priorytetyzacja usług wiejskich”

Tę część spotkania rozpoczęła Pani Sabrina Lucatelli reprezentująca Biuro Premiera Włoch, które odpowiedzialne jest za wdrażanie ogólnokrajowej strategii obszarów wewnętrznych, mającej na celu powstrzymanie zmniejszania się populacji w małych włoskich gminach i przeciwdziałanie ich upadkowi społeczno-gospodarczemu. Strategia skupia się na poprawie jakości usług świadczonych w regionach będących jej beneficjentami oraz rozwoju wybranych dziedzin, istotnych z punktu widzenia rozwoju każdego z tych obszarów (np. energetyka, dziedzictwo kulturowe, rolnictwo). Strategia opiera się na ścisłej współpracy władz krajowych, regionalnych i lokalnych i obejmuje 48 obszarów z całego kraju. Istotne dla powodzenia działań realizowanych w ramach strategii jest zaangażowanie w nie lokalnej społeczności. Utrzymanie tego zaangażowania jest jednak niezwykle trudne, kiedy społeczności zostają bez wsparcia z zewnątrz, dlatego Biuro Premiera Włoch, nie mogąc cały czas na miejscu nadzorować prowadzonych działań, nawiązuje współpracę w terenie z lokalnymi grupami działania, które mobilizują i aktywizują społeczność do ciągłego działania.

Kolejną prezentację wygłosił Pan Duk Hwan Son z Ministerstwa Ziemi, Infrastruktury i Transportu Republiki Południowej Korei. Korea Południowa stoi obecnie przed znaczącymi wyzwaniami natury demograficznej (malejąca populacja, koncentracja ludności głównie w Seulu i obszarach miejskich) oraz ekonomicznej (niski wzrost gospodarczy, koncentracja przedsiębiorstw głównie w dużych metropoliach).

Odpowiedź na ww. problemy stanowiąc mają m.in. poniższe działania rządu:

- efektywne wykorzystanie gruntów krajowych – rząd planuje budowę na należących do państwa gruntach ośrodków rozwoju regionalnego. Rząd chce koncentrować poza metropoliami osiedla mieszkalne, jednocześnie zapewniając ich mieszkańcom dostęp do wszelkich usług, w tym transportowych,
- ustanowienie jednolitych standardów infrastrukturalnych dla miast i obszarów poza nimi – braki infrastrukturalne są jednym z głównych powodów migracji. Zapewniając takie same

standardy na obszarach miejskich i wiejskich, rząd chce zachęcić ludzi do pozostawiania na tych ostatnich.

Następnie Pani Sally Shortall z Uniwersytetu w Newcastle w Wielkiej Brytanii, omówiła kwestię dostępu do usług w Irlandii Północnej. Irlandia Północna jest niewielkim krajem, jednak bardzo zurbanizowanym z dobrze rozbudowaną infrastrukturą usługową. 93% jej populacji żyje w odległości 10 minut od ośrodka zamieszkanego przez 10 000 mieszkańców, który zapewnia dostęp do wszystkich usług. Problemem w Irlandii Północnej jest wręcz dublowanie się części usług związane z sytuacją religijną kraju (np. zarówno katolicy jak i protestanci mają swoje własne szkoły).

Dobry dostęp do usług, w tym także tych transportowych powoduje, że cały czas rośnie liczba mieszkańców obszarów wiejskich.

Prelegentka zwróciła ponadto uwagę na fakt, iż posiadanie konkretnych usług na swoim terenie jest istotne dla lokalnej wspólnoty i jest wyznacznikiem jej ważności.

Panel zakończyło wystąpienie Pana Andrew Copus'a z Instytutu James'a Hutton'a w Szkocji, który przedstawił wyzwania stojące przed szkockimi obszarami wiejskimi. Do głównych z nich zaliczyć należy:

- wyzwania geograficzne – Szkocja posiada wiele wysp i regionów oddalonych,
- wyzwania demograficzne – wiele słabo zaludnionych regionów, oddalonych o ponad 30 min od ośrodków zamieszkałych przez co najmniej 10 000 mieszkańców,
- trudna sytuacja ekonomiczna związana z polityką oszczędności,
- centralizacja – większość władzy skoncentrowana jest w Edynburgu, 32 jednostki administracyjne zwane hrabstwami posiadają jedynie ograniczone uprawnienia w odniesieniu do części usług,
- zmieniające się oczekiwania mieszkańców dotyczące zapotrzebowania na usługi (internet).

Istotną odpowiedź na zidentyfikowane powyżej wyzwania mogą stanowić innowacje. Prelegent wyróżnił ich dwa rodzaje – techniczne i społeczne. Pierwsze z nich pozwalają zniwelować niedogodności związane z oddaleniem szkockich regionów, drugie mogą się w Szkocji szczególnie rozwijać z uwagi na silny i liczny trzeci sektor.

Podsumowanie

Na zakończenie konferencji zaprezentowano Edynburskie oświadczenie ws. polityki wspierania innowacji na obszarach wiejskich. W oświadczeniu podkreślono, że rozwój tych obszarów jest kluczowy dla zapewnienia trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. Wiejskość nie jest synonimem upadku. Państwa powinny zmodyfikować swoje strategie rozwojowe tak, by w pełni umożliwić obszarom wiejskim korzystanie z korzyści, jakie daje postępująca globalizacja.

Różnorodność obszarów wiejskich wymaga jej dostrzeżenia i rozpoznania ich różnych potrzeb. Społeczności wiejskie w krajach OECD doświadczają wyzwań związanych ze starzeniem się i odpływem mieszkańców. Utrzymanie jakości i zakresu usług publicznych, tworzenie możliwości gospodarczych, podnoszenie poziomu uczestnictwa mieszkańców w rynku pracy są niezbędne dla utrzymania jakości życia i atrakcyjności obszarów wiejskich.

Innowacje będą miały kluczowe znaczenie dla konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Wszystkie prezentacje ze spotkania dostępne są na stronie: <http://www.oecd.org/rural/rural-development-conference/resources/>.

Przygotowała:
Magdalena Mach
Wydział Rozwoju Terytorialnego
Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich

Magdalena Mach

cyber

ZASTĘPCA DYREKTORA
DEPARTAMENTU ROZWOJU
OBSZARÓW WIEJSKICH

Joanna Górska

DYREKTOR
DEPARTAMENTU ROZWOJU
OBSZARÓW WIEJSKICH

dr inż. Dariusz Nieć